

Metų kaitos grožis labai svarbus japoniško sodo kūrėjams

Gélės ir dekoratyviniai augalai

Japoniškame sode augalai, nesvarbu, kokie dideli ir puošnūs jie būtų, išdėstomi pagal tai, kaip yra išdėstyti akmenys. Augalai reikalingi tam, kad į visumą sulietų atskiras sodo dalis, sušvelnintų linijas arba sudarytų foną. Nors augalai atlieka pagalbinį vaidmenį, jie labai svarbūs japoniško sodo kūrėjams. Augalų (kaip ir kitų elementų) komponavimas numatytas tradiciniuose kanonuose pagal jų dekoratyvius bruožus, simbolinę prasmę. Tipiški japoniško sodo augalai yra **visžaliai, spygliuočiai, taip pat žydingintys medžiai ir krūmai**: vyšnios (*Prunus L.*), abrikosai (*Prunus armeniaca L.*), azalijos (*Rhododendron indicum*), magnolijos (*Magnolia L.*), klevai (*Acer L.*), eglės (*Picea L.*), pušys (*Pinus L.*), kadagiai

Azalijos – vienos iš nedaugelio žydingintų augalų japoniškame sode

(*Juniperus L.*), puskiparisiai (*Chamaecyparis Spach.*), lanksvos (*Spiraea L.*), įvairios daugiametės miško gélės, viksvos ir samanos. Iš žydingintų medžių pirmenybė teikiama slyvoms, o iš krūmų – rododendrams (*Rhododendron L.*). Labai mėgstamos japoninės vyšnios (sakuros).

Japoniškame sode augalai tarsi padeda išryškinti laiko tékmę ir pasikartojančią metų laikų kaitą. Tačiau spalvingumo šiam sode néra daug, o kartais – išvis néra. Vengiama gausiai žydingintų vienmečių ar daugiametų gélų, nes jos labai greitai keičiasi, savo ryškiu margumu blaško dėmesį ir trukdo susikaupti. Japoniškam sodui tinkami augalai: triskiautės žibuoklės (*Hepatica nobilis L.*), paprastieji kiškiakopūsciai (*Oxalis acetosella L.*), plukės (*Anemone L.*), pelkinės purienos (*Caltha palustris L.*), lu-

Japoniškam sodui tinkta miško augalai

Gélyno trūkumai

Vienas didžiausių trūkumų – minimalistinio stiliaus sodo ir gélyno įrengimo kaina. Kokybiskos ir grynos medžiagos yra brangios, taip pat jas reikia tinkamai prižiūrėti. Ypač nemažai laiko tenka skirti kietosioms dangoms valyti, keliis kartus per metus reikia formuoti augalus, kad jie būtų reikiamais formos. Puoselėjant tokį sodą, patariama įsigytį orapūtę, kad nuo

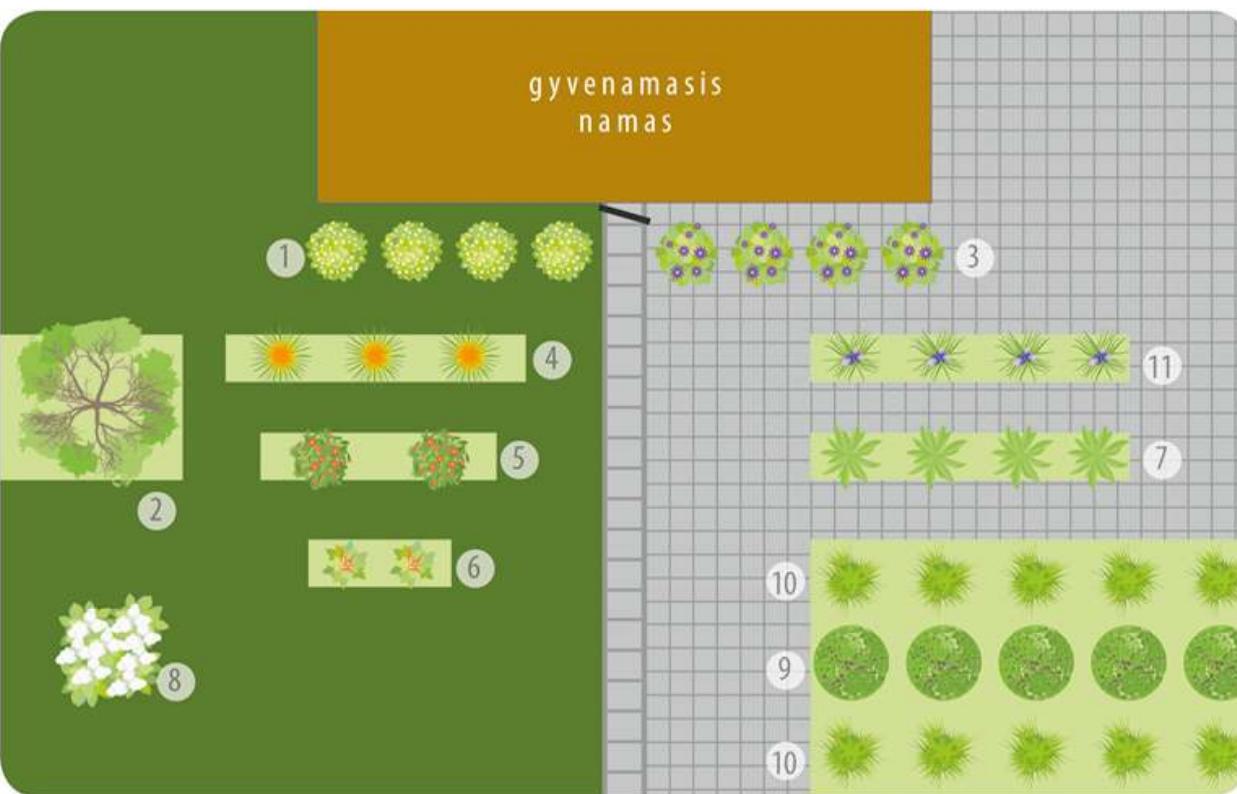

Minimalistinių sodų puošia abstrakčios skulptūros, baltų akmenukų danga, erdves suskirsto pilkos vertikalios sienos

betoninių plokščių būtų galima nupūsti sudžiūvusios žolės likučius arba ant tako rudenį nukritusius lapus.

Šiuolaikinės želdinių mados neatsispėria natūralumui, kur dominuoja ryškiaspalviai gélynai. Mūsų krašto žmonės taip pat tradiciškai renkasi spalvingas géles, be to, lietuviai mėgsta auginti tokius augalus, kurie ne tik gražiai atrodo, bet ir teikia naudą. Taigi Lietuvoje tokio stiliaus gélynas dar nėra išpopuliarėjęs.

Minimalistinio stiliaus gélyno schema

1. Pavasarinės raktažolės (*Primula veris* L.)
2. Juodosios pušys (*Pinus nigra* L.)
3. Snapučiai (*Geranium* L.)
4. Knipofijos (*Kniphofia Scop.*)
5. Nasturtės (*Tropaeolum* L.)
6. Kanos (*Canna* L.)
7. Melsvės (*Hosta* L.)
8. Lanksvos (*Spiraea* L.)
9. Buksmedžiai (*Buxus* L.)
10. Varpinės žolės
11. Vilkdalgiai (*Iris* L.)

Pateiktoje schemaje – minimalistinio stiliaus gélyno fragmentas. Šio stiliaus gélyne rekomenduojama išlaikyti kruopščiai prižiūrimą veją. Likusios erdvės, kuriose nėra augalų, – tai betoninės ar akmeninės plokštumos. Sodinamos daugiametės gélės: pavasarinės raktažolės, snapučiai, vilkdalgiai, melsvės, knipofijos, kanos. Jas galima derinti tarpusavyje arba sodinti atskirai po kiekvienos rūšies plotelių.

Vienmečių gélių šio stiliaus gélyne nėra daug, šiuo atveju pasirinktos nasturtės, taip pat galima rinktis saulėgrąžas. Didžią dalį, be jokios abejonių, užima įvairios varpinės žolės, kurios gali būti sodinamos šalia buksmedžių gyvatvorių arba pavienių formuojamų buksmedžių. Minimalistinio stiliaus gélyne atokiau, kad nebūtų stelbiami kiti augalai, pasodinkite medžių: juodujų pušų, kolonišką lają turinčių kadagių.

LIETUVIŠKAS DARŽELIS

TRADICINIO LIETUVIŠKO GĒLIŲ DARŽELIO ŽAVESYS

Tokį darželį turbūt yra matęs ne vienas – pas senelius kaime. Jų galima rasti ir šiandien išlikusiuose vienkiemiuose, tokius darželius galima pamatyti ir Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse. Tai dažniausiai etnografiškai apipavidalinta ir aptverta tradicinių formų gelių lysvelių bei dekoratyvių krūmų kompozicija, kuri paprastai įrengiama netoli gyvenamojo namo. Tradicinis darželis buvo vertinamas ne pagal augalų

gausą, jų brangumą, bet pagal tai, kaip jis tvarkomas ir prižiūrimas. Tvarkingas darželis paprastai bylojo apie šeimininkų darbštumą. Be to, jaunoms merginoms buvo privalu turėti tokį darželį.

Gėlyno forma, aptvėrimas

Gėlynai buvo sodinami lysvelėmis. Jos galėjo būti pailgos, apvalios, kvadrato formos. Lysvelių pavadinimai regionuose skyrėsi. Aukštaitijoje jos buvo vadintinos lovelėmis, Dzūkijoje – ažuoganaitėmis (ažuogonomis),

Tradicinį lietuvišką darželį galima pamatyti ir šiandien

Tradicinė lietuviška apvali gėlyno lysvelė, sutvirtinta akmenukais

ANGLIŠKAS SODAS

ANGLIŠKO STILIAUS SODO (GĖLYNO) NATŪRALUMAS IR PRECIZIŠKUMAS

Senieji anglisko stiliaus sodai turėjo svarbią praktinę reikšmę – juose buvo auginami prieskoniniai, aromatiniai augalai ir gélės, kurių paskirtis buvo puošti namus. Lietuvoje sukurti tokio stiliaus gėlynus arba panašaus tipo sodus taip pat įmanoma, tačiau reikia žinoti keletą pagrindinių šio gėlyno formavimo principų. Šio stiliaus sode reikia atskleisti natūralų gamtos grožį, jos paslaptингumą ir spalvų įvairovę. Savo namų teritorijoje pradedant formuoti anglisko stiliaus gėlyną, reikėtų atminti,

kad tokiam gėlyne vingiuotus takelius geriausia derinti su gausiai ir vešliai žydinčių augalų plotais.

Gėlyno savitumas

Šio stiliaus gėlynuose dominuoja aiškiai **apibrėžtos geometrinės formos** ir **smulkios detalės**, pavyzdžiui, moliniai vazonai su gélémis, nedideli vandens fontanėliai, paukščių lesykélės ir girdyklos. Angliško stiliaus gėlynus įprasta aptverti tvarkingomis metalinémis tvorelémis arba gyvatvoriémis, kurios dažniausiai būna žemos. Tačiau reikia įsidėmėti, kad tokią gyvatvorių negalima mulčiuoti spalvotu mulčiu.

Angliškame gėlyne vingiuotus takelius geriausia derinti su gausiai žydinčių augalų plotais

Angliškame sode gėlynai derinami su mažosios architektūros elementais

Būtinas anglisko stiliaus atributas – medinis suoliukas

Gėlyno vieta, plotas

Tokio stiliaus sode vyrauja taisyklingų geometriinių formų lysvės: kvadratinės, stačia-kampės, rombo. Ploto atžvilgiu šio stiliaus sodai néra įnoringi, sukurti tokį sodą galima ir mažesnėje teritorijoje, atkartojant šiam stiliui būdingus augalų ir mažosios architektūros elementų kompozicijų fragmentus.

Tokio stiliaus gėlynui formuoti reikia parinkti gerai matomą, saulėtą, derlingą vietą. Jeigu gėlyno plotas itin mažas, Jame reikės derinti ir daugiamęčius, ir vienmečius dekoratyvinius augalus. Taip pat svarbu įvertinti dirvožemio derlingumą: jeigu jis prastas, augalus reikės dažniau papildomai tręsti kompostu, trąšomis.

Gėlės ir dekoratyviniai augalai

Angliško stiliaus gėlynas pasižymi augalų įvairove, jų vešlumu ir grožiu. Svarbiausia – jam būdingas natūralumas, tad augalus reikėtų parinkti taip, kad nereikėtų keisti sklypo dirvožemio derlingumo ar drėgmės režimo. Patariama sodinti tuos augalus, kurie reikalauja panašios priežiūros ir savo forma, spalva, tekstūra yra artimi natūraliai gamtoje augantiems augalams. Aukštesni augalai paprastai sodinami už žemaūgių.

Angliško stiliaus gėlyne mėgstama sodinti rykštėnes (*Solidago* L.), bandrenius (*Echinops* L.), ramunes (*Matricaria* L.), miskantus (*Miscanthus* Andersson), lelijas (*Lilium* L.), ašuotes (*Stipa* L.), kiečius

Angliško stiliaus gėlyne mėgstama sodinti begonijas

Saulėgrąžos taip pat būdingos šio stiliaus gėlynams

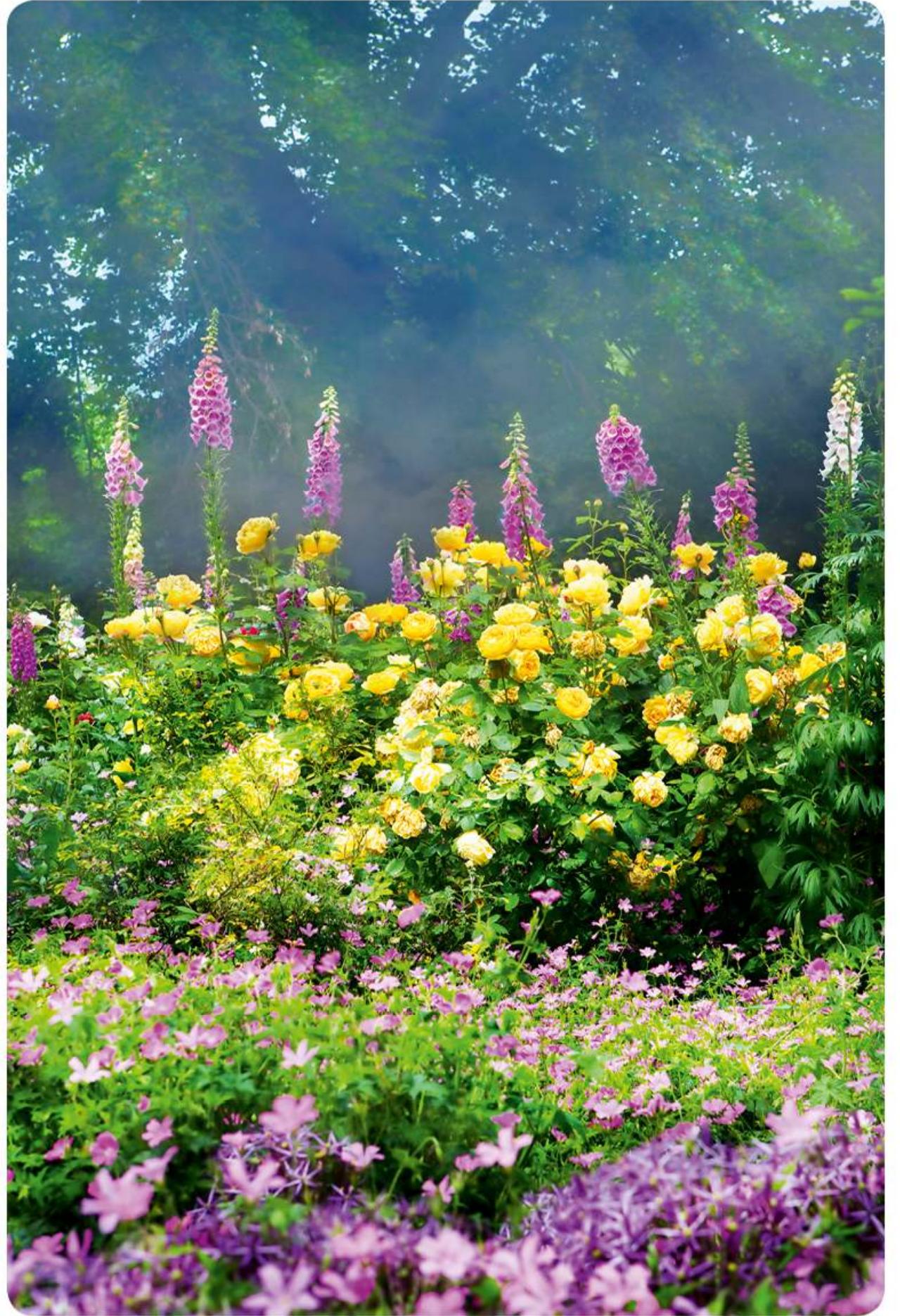
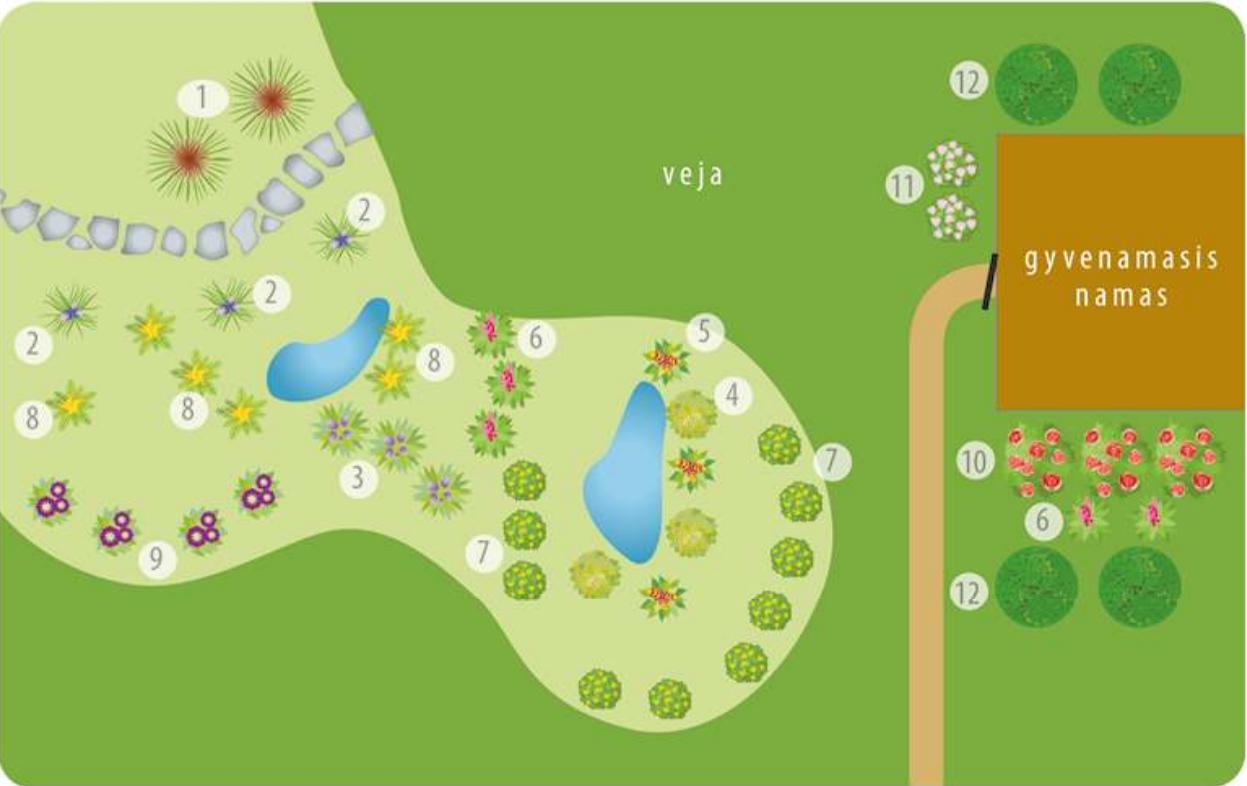
(*Artemisia* L.), katilėlius (*Campanula* L.). Dažniausiai auginami **vienmečiai augalai**: įvairių rūsių petunijos (*Petunia* Juss.), serenčiai (*Tagetes* L.), verbenos (*Verbena* L.), begonijos (*Begonia* L.), skaistažiedės (*Chrysanthemum* L.), žioveinai (*Antirrhinum* L.), heliotropai (*Heliotropium* L.), pelargonijos (*Pelargonium* L'Hér.), kleomės (*Cleome* L.), įvairaus aukščio saulėgrąžos (*Helianthus* L.), kurios puikiai dera su daugiametėmis gėlėmis ir užpildo tušumą. Tokio stiliaus gėlyne neauginamos arba labai retai auginamos mums įprastos gėlės: kardeliai (*Gladiolus* L.), flioksai (*Phlox* L.), astrai (*Aster* L.), sprigės (*Impatiens* L.), gvaizdūnės (*Zinnia* L.).

Tipiškame anglisko stiliaus gėlyne būtinai augs **rožės** (*Rosa* L.). Galima auginti ne tik modernių veislių rožes, bet rinktis ir senovinių rožių krūmus. Sudėtinga au-

ginti vijoklines rožes, kurios dėl žemesnės temperatūros gali nušalti. Auginant jas rytinėje Lietuvos dalyje, rudenį reikėtų pridengti, mulčiuoti. Rožės puikiai dera su kitais daugiamęčiais augalais: klasikiniu laikomas rožių ir rasakilų (*Alchemilla* L.) derinys. Kontrastingą vaizdą sukurs šalia rožių auginamos rusmenės (*Digitalis* L.) – vertikaliai išsidėstę jų žiedynai kontrastuoja su apvaliais rožių žiedais. Tai labai pagyvina visą gėlyno vaizdą, toks akcentas jau tapęs klasika.

Patrauklumo suteikia **įvairiai formuojamie augalai**. Ilgaamžiškumu pasižymintys buksmedžiai (*Buxus* L.), kurie puikiai auga ir Lietuvoje, nuolat apkarpomi auga tarsi tankus bumbulas. Kuo buksmedžiai didesni ir tankesni, tuo dekoratyviau jie išsilieja į bendrą sodo kompoziciją. Šie

Angliško stiliaus sodo (gėlyno) schema

Rusmenės ir rožės – klasikinis angliško stiliaus gėlyno derinys